

# Vår krigs- og okkupasjons- historie — og forskningen

Svar fra Einar Syvertsen til prof., dr. philos. Magne Skodvin

Hr. professor!  
De skriver at for Dem «er det ein framand tanke at det nokosinne vil koma definitive framstillingar» i historien. De berører her et sentralt og kjent punkt i historieforskningen — som i all vitenskapelig forskning overhode — som ikke er knyttet til vår materielle virkelighet. Men vi kjenner alle til dette fenomenet, særlig i den historiske vitenskap og i den biografiske litteratur, at det etterhvert fremstår nye «forskere» som finner en «ny vri» — andre tolkninger — i den historie de leser eller har lest og straks lager sin doktoravhandling. Slik vil den ene avløse den annen. Det er vel en slik skjebne De mener skal bli vår krigs- og okkupasjonshistorie tildel. Da er det ikke å undres over at politikere og andre så villig snur ryggen til og henviser det hele til «historiens dom»?

Man har allikevel rett til å ha den tro at sannhet og historie hører uløselig sammen. Mange ting står imidlertid i veien for at det alltid vil skje. Det er ofte feil som skal skjules, gjerninger som er gjort som ønskes bedre plass i historien, men også ugjorte gjerninger som burde vært gjort, som ønskes skal stå frem som fullbrødte handlinger i historiens lys.

Alt dette er jeg klar over vil kunne skje, men jeg kan ikke innrømme den som har til oppgave å tegne historien mens den skjer — vår samtids historie — skal ha annet for øye enn nettopp det. Da er det bare spørsmål om objektivitet og ikke være bundet av egne eller andres forestillinger om hvordan historiens konklusjon

skal være, og ha det som siktepunkt. De skriver også «reine fakta og data kan ein i heldigste tilfelle få på det reine». Ja, De er så heldig. I den historie det her dreier seg om foreligger det fakta og data så uomtvistelig at ingen fremtidig forsker vil kunne rokke ved dem. Den tyske invasjon fant sted 9. april 1940. Kapitulasjonsavtalen ble inngått 10. juni etter regjeringsbeslutning i Tromsø 7. juni s. å. Det fulgte også en rekke logiske konsekvenser som følge av dette. Disse fakta og data er altså «på det reine», og det er det man nu vil forlange blir slått fast. Historieskrivning og forskning er mere, og noe annet, enn å gå på jakt etter bekræftelse av egne teorier, hvor også manipulasjoner kan være fristende når teoriene og bevisene ikke faller sammen.

Men nok om det. Den historie vi her snakker om — som De altså mener aldri vil bli ferdig — forelå alt for 25 år siden, og da funnet egnet til å dømme tusener mennesker i vårt land. Historieskriverne den gang var påtalemyndigheten. Det hastet så meget med å få tatt den i bruk at den ikke kunne avvente Undersøkelserkommisjonens innberetning, og som — det viste seg da den forelå — på helt avgjørende punkter hevdet det motsatte av påtalemyndigheten. Og det er jo påtalemyndighetens versjon av historien — ikke minst der den avviker fra Undersøkelserkommisjonen — De bygger på.

Jeg forstår det er maktpåliggende for Dem, og virkelig litt av en oppgave i Deres arbeide, å søke å underbygge påtalemyndighetenes historieopplegg med etslags viten-

skapelig bevis for holdbarheten av det. Mennesker i titusentall var dømt på dette grunnlag og det måtte derfor da ikke fremstå som en rettskandale. Den vanskelighet som her foresto Dem er forståelig nok for den som kjenner ikke så ganske lite til det hele.

Jeg har ikke skrevet at De stikker autentiske dokumenter «under stol», men at det blir gjort er De sikkert ikke uten kjennskap til. Det skulle bl. a. denne hosts rikdom av avsløringer som har pågått og fremdeles pågår i andre aviser fortelle sitt om. La meg i denne forbindelse nevne én ting — kapitulasjonsavtalen —. Den har vi hørt om i 30 år, uten at den er blitt offentliggjort. Man hører kommentarer og diskusjoner om den og blir stående uforstående over at den ikke ble fremlagt for det folk som måtte bøy seg for den. Kapitulasjonsavtalen er i høyeste grad «stukket under stol», og man har inntrykk av at De har gjort Deres for at den helst forblir der.

Som De kjenner til var jeg tilstede på Universitetet i 1956 da De forsvarte Deres doktoravhandling, «Fra 9. april til 25. september 1940», og ble da som alle andre forundret over at det viktigste som hendte i angjeldende periode — kapitulasjonen 10. juni 1940 — var «glemt», den forekom overhode ikke. (Jeg overlater til Dem å karakterisere dette.) Det var mitt inntrykk at det var den fastsatte tid for disputasens lengde som hindret Dem i å gi en forklaring på fenomenet. De fikk ikke anledning til å svare hverken på unnlatelsen av kapitulasjonsavtalen

eller noen av de mange andre innvendinger mot doktoravhandlingen som hin opponent ex Auditorio reiste.

Undersøkelserkommisjonens beretning forelå for 23 år siden. Den militære undersøkelserkommisjonens beretning foreligger ennå ikke utgitt. Er det meningen at innberetningen selv og alle de aktstykker som knytter seg til den, for all fremtid skal bero i Den krigshistoriske avelings arkiv? At dette får en til å tro at det er noe i innberetningen som vårt folk ikke tåler å se, må være opplagt. Jeg er klar over at dette ikke er Deres sak, men noen kommunikasjon må det vel være mellom de to institusjoner som arbeider med samme historie, og jeg regner med at De har noe kjennskap til den.

Deres intervju med Aftenposten 15.6 i år: «Historisk stoff fra okkupasjonstiden må nedtegnes nu — ellers går det tapt.» foranlediger et spørsmål: Skal alt historisk stoff hentes bare fra én side? Og til overveieelse: Kunne det ikke være praktisk ved Historisk Institutt å ha folk som også eide noe av «den konkrete detaljen, sanseinntrykket», som De sier, og som ut fra de opplevde kjensgjerninger hadde et begrep om hvordan det forholdt seg, og ikke bare de til da ennå udfdte eller nyfodte som av Instituttets leder til enhver tid må få veiledning om hvordan historien skal skrives.

Det var forøvrig fra dette intervju det etterlyste sitat i mitt forrige innlegg skrev seg. Ordrett står det slik: «Naturligvis ville vi gjerne kaste oss over det med én gang, men det har ingen øyeblikkelig hast.»

Dr. Scharffenberg ba forgjeves gang på gang om opplysninger og dokumenter. Da ikke engang hans autoritet ble hørt i sine bøner, anser jeg det uten forhåpninger for mitt vedkommende, men kunne ikke De med Deres privilegerte autoritet få rette vedkommende til å legge frem det folket har krav på.

Oslo, 20. okt. 1970.

Einar Syvertsen.

114517